

İslam Dininde Cihadın Ehemmiyeti

Cihad; İla-yı kelimetullah için cehd ve gayret göstermektir.

Daha şümüllü bir tarif ile cihad; müminlerin kalplerinde parlayan hidayet güneşini söndürmek isteyen nefis, şeytan ve şeytan gibi insanlara karşı ilim, amel, ihlas ve takva ile cihazlanmak; cahil ve gafillerin kalbî ve ruhî helaketlerine mani olmaya, münafıkların da tahribatlarını tamir etmeye tebliğ ve irşad ile mukabele etmektir.

Cihad; Cenab-ı Hakk'ın insana lütfettiği akıl, kalp gibi enfüsi nimetlerle, servet ve makam gibi afaki nimetleri O'nun rızası istikametinde kullanmaktır.

İslam'da cihad farzdır. Bunun meşruiyeti kitab, sünnet ve icma ile sabittir. Nitekim bir ayette mealen şöyle buyrulmaktadır: “ *Allah'a ve O'nun Peygamberine iman ederseniz ve Allah'ın yolunda mallarınız ve nefisleriniz ile mücahedede bulunursunuz. Eğer bilerseniz, bu sizin için çok hayırlıdır.* [1](#) Evet, Allah'ın rızasını tahsil için mallarını ve canlarını feda etmekten çekinmemek, İslamiyeti müdafaa ve onun ulvi hakikatlarını tebliğ için her türlü fedakarlıkta bulunmak, ayrıca nefsi emarenin zararlarından kurtulmak için çalışmak büyük bir cihad ve ibadettir.

Başka bir ayette de mealen şöyle buyrulur: “*Ey iman edenler! Allah'tan korkun. Ona yaklaşımaya yol arayın ve yolunda cihad edin ki, kurtuluşa eresiniz.*”[2](#) Yine bir ayette mealen şöyle buyrulur: “*İman edenler, hicret edenler ve Allah yolunda cihad edenler; şüphesiz bunlar, Allah'ın rahmetini umarlar. Allah, gafurdur ve rahimdir.*”[3](#) Nefislerinin hevasına uymayıp, başta namaz olmak üzere diğer dini vazifelerini ifaya çalışan ve her türlü menhiyattan kaçınan kimseler mücahittir.

İslam'da cihad iki kısma ayrılır: Birincisi maddi cihaddır ki ; İslam'ın nurunu söndürmek isteyen harici düşmanların tecavüz ve şerlerini def etmek için maddî kuvvet hazırlamak ve gerektiğinde istimal etmek. O şerleri bertaraf etmek ve bu vadide büyük cehd ve gayret göstermektir.

İkincisi ise manevi cihaddır ki, küfür, dalalet ve fısk gibi menhiyatın def edilmesi ve iman, amel-i salih ve takva gibi hakikatlerin ihya edilmesi için büyük bir himmet ve gayretle çalışmaktır.

Asrı saadetten beri, İslamiyette manevi cihadın haiz olduğu şeref ve ehemmiyeti dikkatleri celbetmiş ve günümüzde de ehemmiyet ve kudsiyetini muhafaza etmiştir. Bu bakımdan cihad, her Müslüman üzerine farz olan büyük bir ibadettir ve maddi cihattan daha ehemmiyetlidir.

Cihad, başka bir cihetten avamın, alimlerin ve devletin yaptığı cihat olmak üzere üç kısımdır. Birinci kısım olan avamın cihadı, en zayıf olandır ki, İslamiyete karşı, gizli-aşıkâr düşmanlık eden ehl-i dalalete kalben buğz edip, onların maddi ve manevi zararlarını bertaraf etmek için sürekli dua etmektir. Bunun ile mükellef olmayan hiçbir Müslüman düşünülemez.

İkinci kısım ise alimlerin cihadıdır.. İslamın neşir ve ilan edilmesinde en büyük esas olan tebliğ, ancak ilim ve ikna yoluyla yapılabilir. Nitekim, Cenab-ı Hakk, mealen şöyle buyurmaktadır: *“(Ey Muhammed) Sen (insanları) rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğülerle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et.”*⁴ Rasulullah’a olan bu emir alimlere de şamildir. Bundan da anlaşılıyor ki ülemanın cihadı da ilim, tebliğ ve kalem iledir. Resul-i Ekrem Efendimiz (asm) de mücahededesine tebliğle başlamış ve Kur’an’ın nuruyla akılları ve kalpleri teshir etmiştir. Asr-ı Saadet’ten bugüne kadar İslâmın inkişafı, teali ve terakkisi mütemadiyen tebliğ ile olmuştur. Cihatta esas maksat, tevhid hakikatini bütün kalplere hakim kılmaktır. Bu ise ilim ve hüccet yoluyla akli ikna, nefsi ilzam, kalbi tatmin, ruhu tenvir ederek insanları hidayete sevk etmekle olur. Buna karşı çıkan harici düşmanlara ve ehl-i küfre ise kuvvetle mukabele edilir.

Üçüncüsü ise devletin cihadıdır. Bu vazifesi ise, bir elinde kuvvet ve diğer bie elinde hikmet ile bunu deruhte etmektir.

Hakk’ın yüceltilmesi ve batılın bertaraf edilmesi hedefine müteveccih olan bu mukaddes hakikat, Kur’an’ın iltifatına mazhar olmuştur. Cihatta öyle bir manevî lezzet vardır ki; bazen hayatın sona ermesine vesile olduğu halde, yine de görülmemiş bir neşe ve sürurla karşılanır. Cihad, ruhlara celadet ve ulviyet veren bir hakikat menbaıdır. Cihad, gönüllere haz, ruhlara heyecan, kalplere sürur, fikirlere intibah, vicdanlara ziya verir.

İman nurundan inkişaf eden bu gayret, mücahitler için bir hayat meşalesidir. Cesaretin ve şecaatin menbaı olan bu hakikat kadar, din-i Hakk’a hizmet etmiş hiçbir şey yoktur.

Hakiki mücahidler, ilahi bir ikram ve ulvî bir lütuf olan cihadı mukaddes bir vazife bilmişlerdir. Onlar, maddi ve manevi fedakarlık yaparak ehl-i dalalete karşı galip gelmiş, ama bu muvaffakiyetlerini ve muzafferiyetlerini ne çokluklarına ne de şecaat ve cesaretlerine ve ne de aklıklarına verip gururlanmamışlar. Onlar bütün muvaffakiyetlerini, Cenab-ı Hakk’ın nusret, tevfiik, lütuf ve keremine isnad etmişlerdir.

Ne zaman ki Müslümanlar, gaflete düşüp, bu ulvi vazifeyi hakkıyla yerine getiremeyip, kafirlerin cesaretlerine karşı celadet ve heybetlerini gösteremedilerse; Müslümanlar o zaman geriledi, islamın kuvveti zayıfladı ve alem-i İslam izmihlale uğradı. Tarih bunun en büyük şahididir. Nitekim, mazide Hindistan, Pakistan Türkistan, Mısır, Cezayir... gibi bir çok İslam devleti yabancı devletlerin hakimiyeti altında inim inim inledikleri unutulmamalı ve onlardan ders alınmalıdır.

Evet, Avrupa'da siyasi iktidarlar, bir İslâm ittihadına mani olabilmek için bütün tedbirleri aldılar. Çünkü Osmanlı İmparatorluğunun dışında İstiklal Harbi'nin sonuna kadar dünyada müstakil bir İslâm memleketi yoktu. Afgan Hanlığı, İngiliz ve Rus baskısı altında idi. İran daima İngiliz ve Rus istilâsı, baskısı ve tesiri altında kalmıştır. Onun dışında, Hindistan İngiliz müstemlekesi idi. Bugünkü Endonezya, Polonya müstemlekesi idi. Sadece Osmanlı İmparatorluğu vardı.

Müslümanlar şahsi menfaatlerinin, zevk ve sefalarının peşinden koşmayı bir zül saymalı, ilahi kelimetullah uğrunda durmadan gece gündüz bu mukaddes vazifeyi deruhte etmelidirler.

Bugün her Müslüman için en mukaddes ve en mühim bir vazife varsa o da manevi cihattır. Evet küfür ve dalalet; helaket ve felaket asrı olan günümüzün en büyük tehlikesi olan sefahete karşı ilan-ı cihat etmek lazımdır.

Binaenaleyh Cenab-ı Hak cihadı, insan fitratında derc etmiş, ifası için de ona azim ve irade vermiştir. İslâmiyet, on dört asırdan beri cihad ve tebliğ ile şan ve şerefini muhafaza etmiş ve fedakâr mücahitler sayesinde cihanın muhtelif yerlerine yayılmıştır.

Bu kudsî hakikat, İslam'ın teâlisi, terakkisi ve neşri için her devirde esas olmuş ve biiznillah kıyamete kadar da olmaya devam edecektir. Çünkü cihad, hayatın vaz geçilmez bir kanunudur, maddî ve manevî bütün tekâmüllerin ruhudur. İster şartlar tahakkuk ettiği takdirde harici düşmana karşı maddî kuvvetle olsun, ister enfüsi alemde nefs-i emareye karşı onu terbiye ve tezkiye yoluyla olsun, cihat her türlü terakki ve kemalatın esasıdır.

İslâm dininde cihad büyük bir ibadettir, bu da ancak Allah rızası için yapılır. Nitekim Peygamber Efendimiz (asm) *"Ganimet elde etmek, şan ve şeref kazanmak, mevki ve makam elde etmek için yapılan savaşın cihad olmadığını"* haber verirler. Bu tip savaşlar cihad değil, işgal ve zulümdür.

Cihadın gayelerini şöyle sıralayabiliriz:

- İlim yoluyla akli ikna, nefsi ilzam, kalbi tatmin, ruhu tenvir ederek tevhid sancağını her gönülde dalgalandırmak ve böylece insanlık alemini küfürden, şirkten ve dalaletten kurtarmak.

- Harici cihat, harici düşmanların tecavüzlerine karşı yapılır. Şu da bir ulvi hakikattir ki, askerin vazifesi sadece kan dökmek ve memlekete memleket katmak değildir. O, yalnız Allah rızası için mensup olduğu devlet ve milletin şan ve şerefini, şevket ve kuvvetini yükseltmekle mükelleftir.

Düşmanların zulümlerine, tecavüzlerine set çekerek, vatan ve memleketi düşman istilasından muhafaza, Müslümanların can ve mallarını, iffet ve namuslarını taarruzdan himaye, mabedlerini ve camilerini tahripden vikaye etmek. Bu cihada

iştirak edenler, pek büyük bir sevaba nail olur, öldüğü zaman da rütbelerin en büyüğü olan şehadetlik mertebesine kavuşurlar.

- İrşat ve tebliğin önüne çıkan engelleri def edip, İslam'a daveti emniyet altına almak, İslam'ı kabule hazır olan insanlara yapılan zulümlere, tazyiklere, işkencelere mani olmak ve onlar üzerindeki bu zorlamayı kaldırarak hakkın kabulüne zemin hazırlamak.

- Müslümanlar arasına sokulmak istenen fitne ve fesadı def ederek onları dinin saf ve nezih olan aslına kavuşturmak.

- Millet fertlerini bölüp parçalamaya ve aralarına düşmanlık ve kin sokmaya dönük anarşi ve terör faaliyetlerine karşı her türlü tedbiri almak, memlekette sulh ve sükunu temin etmek.

- Harici düşmanlara karşı yeterince kuvvet hazırlayarak, onları tecavüzden vaz geçirmekle sulhu temin etmek...

Hazret-i Peygamberin (a.s.m) asıl gayesi, Hakk'ın hakimiyetini ve Kur'an hakikatlarını yaymak olmuştur. Hazret-i Peygamber, (a.s.m) İslâm'ın icabı ve emri olarak sulhu, harbe tercih etmiş, onun hikmetini her cihetle bir düstur etmiştir. Zira, sulh hiçbir zaman harbi netice vermez, fakat harp sulhun icabıdır. Sulhun harpten daha hayırlı olduğunu insaf sahibi hiçbir kimse inkar edemez. Nitekim bir ayette mealen şöyle buyrulur: "*Sulh sizin için daha hayırlıdır*"⁵ İslam kelimesinin asıl manası müsalemet olduğundan, onun ruhunda hakim olan sulh ve barıştır. Zira, selamet ve müsalemet İslamiyetin ruhudur. İnsan ancak barış ve sulh ortamında karşısındaki insan ile temas kurup kendi fikirlerini ona anlatır ve onun görüş ve düşüncelerinden istifade eder. Kavga ve husumet ortamında görüşmek ve fikir alış verişinde bulunmak asla mümkün değildir.

Bununla beraber, "*Karşıtlarınızı caydırmak için olanca gücünüzle kuvvet hazırlayın!*"⁶ ayet-i kerimesinin bir emri olarak, harici düşmana karşı zamanın icabına göre kuvvet hazırlamak gerekir. Evet, onların şerrini def etmek ve saldırılarını önlemek için yeteri kadar kuvvet toplamak bütün Müslümanlar üzerine vaciptir. Zamanın icabına göre silah icat etmek İslam'ın mühim bir emridir. Bu hal sadece belli bir zamana mahsus olmayıp, kıyamete kadar geçerlidir. Aksi halde namus ve izzetimizi, vatan ve milletimizi koruyup muhafaza edemez, perişan oluruz. Nitekim Peygamber Efendimiz (asm) minberde bu ayetin tefsirini yaparken şöyle buyurmuştur: *Ey Ashabım! Dikkat edin! Kuvvet atmaktır, kuvvet atmaktır, kuvvet atmaktır.*"

Atmak, sadece ok atmak anlamında değil, zamanın gerektirdiği silahı atmak ve kullanmak demektir. Başka bir hadis-i şeriflerinde de şöyle buyurmaktadır: "*Bir ok sebebiyle elbette üç kimse cennete girer. Kâfirleri mağlup etmek niyetiyle ok yapan, onu düşmana atan ve o okların atılmasına yardımcı olan kimse.*"

Fahri Kainat Efendimiz (a.s.m) Dini İslam'ı Mübinin şanını yükseltmek için, kılınc elinde cihad etti, Hendek Gazvesinde ashabi ile beraber hendek kazdı. Gazve-i Huneynde sahabelerin geri çekildiği bir sırada, bineğini düşman saflarına sürerek gösterdiği şehamet, pek çok misallerinden birkaçıdır. Evet, zilletten kurtulmanın, memleketimizi, din, namus ve izzetimizi muhafaza etmenin, devlet ve milletin bekası ve istiklalini sağlamanın çaresi, iman ve aklın gereği olan birlik ve beraberliği esas alıp, Cenab-ı Hakk'ın "*kuvvet hazırlayın*" emrini yerine getirmekle mümkündür. Kur'an'ın bu emrine uymayan bir kısım Müslümanlar, bugün şefkat ve merhametten yoksun, canavarlaşmış bir avuç İslam düşmanına mağlup olmaktadır. Başka bir ifadeyle kâfirin attığı bomba, Müslümanın attığı taşa galip gelmektedir. Eğer bu durum böyle devam ederse, söz hep kuvvetlinin olmaya devam edecek ve Müslümanlar da buna boyun eğmeye mecbur kalacaklardır. Haklı oldukları halde, kuvvet hazırlamadıklarından söz sahibi olmayacaklar, hakları hep ellerinden alınacak ve mazlum durumuna düşüp feryat etmeye devam edeceklerdir. İstiklalini kaybetmemek, zillete düşmemek, şan ve şerefi muhafaza etmek Allah'ın bu emrini yerine getirmemize bağlıdır. Zira, cihatta muvaffak olmanın şartı kudret ve kuvvetli olmaktır. Kuvveti olmayan bir devletin esaretten ve mahkumiyetten kurtulması asla mümkün değildir.

Maddi cihad ile İslam memleketleri haricî düşmanın hücumundan muhafaza edildiği gibi, manevi cihadla da nefis tezkiye edilerek, kalpler günahlardan temizlenir, ilmî cihadla akıllar cehaletten ve dalaletten kurtarılır. Nitekim konuyla ilgili olarak Bediüzzaman "*Bizim düşmanımız cehalet, zaruret(fakirlik), ihtilaftır. Bu üç düşmana karşı sanat, marifet, ittifak silahı ile cihad edeceğiz*"¹ buyurarak büyük düşmanlarımızı ve onlarla hangi silahla mücadele etmemiz gerektiğini ortaya koymuştur.

En büyük cihad, fertleri ilim, irfan, ahlak ve fazilet ile teçhiz etmek ve kalp ve ruhlarını, akıl ve hissiyatlarını ulvi gayelere yöneltmektir. Manevî yapılarını bu şekilde kuvvetlendiren milletler daima terakki ve teali ederler.

Peygamber Efendimiz, "*Cihadın en büyüğü nefisle yapılandır.*" "*Senin en büyük düşmanın, senin içinde bulunan (senden hiç ayrılmayan) nefisindir*", buyurmakla ümmetini bu büyük ve en tehlikeli düşmanla mücahedeye davet etmiştir. Nefisle cihadı, Resulullah Efendimiz "cihad-ı ekber" olarak vasıflandırmıştır. Nitekim Tebuk muharebesinden dönülürken şöyle buyurdular: "*Cihad-ı asgardan cihad-ı ekbere döndük.*"

"Ya Resulullah! Cihad-ı ekber nedir?" diye sorulduğunda "Nefisle mücadeledir" diye cevap vermişlerdir. Peygamber Efendimiz (a.s.m) en güçlü ve büyük bir ordu ile yapılan cihadı *küçük cihat* olarak vasıflandırmış, nefis-i emmareye karşı olan mücahedeyi ise, *büyük cihat* olarak nitelendirmiştir. Zira savaşta ölen şehadet mertebesine çıkar ve ebedi saadete mazhar olur. Eğer insan, nefis-i emaresine mağlup olursa, ebedi şekavet ve mücazata düşer olur.

Bu hadis-i şerife istinaden İslâm âlimleri gazaya, yani düşmanla yapılan savaşa

küçük cihad, nefisle mücahedeye ise *büyük cihad* nazariyle bakmışlardır. Bediüzzaman Hazretleri de *“Herkes kendi aleminde bir kumandan olduğundan alem-i asgarında cihad-ı ekberle mükelleftir ve ahlak-ı Ahmedî ile tahalluk ve sünnet-i Nebeviyyeyi ihya ile muvazzaftır”*⁸ diyerek bu büyük cihada dikkat çekmiştir.

Demek ki, hakiki mücahid, düşman ordularını mağlup edip, ülkesine ülke katan değil, nefsine karşı cihad edip, onu mağlup edendir.

İnsanın en mühim vazifesi, kendisini nefsin gayrimeşru arzularından ve kin, haset, gıybet, cimrilik, cahillik gibi kötü huylardan men ederek; fazilet, ubudiyet, iffet ve hayâ gibi meziyetlerle süslemektir. Eğer insan nefsinin ıslahına muvaffak olamazsa, nefis onu, sonu gelmeyen fenalıklara götürür. Evet, akli başında olan bir insanın hayatı boyunca nefisle mücadele edip, onu mağlup etmesi son derecede zarûrîdir.

Nefisle cihad daimi, harici düşmanla cihad muvakkattir; hatta bazen hiç vuku bulmayabilir. Bu maddi cihadı bazı Müslümanların yapmasıyla da diğer Müslümanlardan bu vazife sakit olur.

Harbe iştirak edenler için de harbin bitmesiyle bu cihad sona erer. Nefisle mücahede ise böyle değildir. Bu cihadla herkes her zaman mükelleftir. İnsan, ömrünün sonuna kadar yılmadan, usanmadan onunla mücadele etmek zorundadır. Esas mücahit, nefsiyle arslanlar gibi çarpışarak onu mağlup edendir.

Haricî düşmanlarla yapılan cihatta muvaffak olunursa, insan gazilik gibi şerefli bir unvan kazanır; tarihin şeref levhalarında izzetle yad edilir. Şehit olsa, velayet mertebesine erişir, kudsi ve daimi bir hayat kazanır; kabir aleminde evliyalar ile hayatını devam ettirir.

Eğer insan, nefis-i emareye mağlup olsa şeytanın kumandası altına girer. Nefsin pençesi altında kahrolur, haysiyet ve şerefini kaybeder. Hayvani hislerin esiri olur. Böylece insanîyetini kaybeder ve hayvandan daha aşağı bir derekeye düşer. *“Dünyada çok seneler gam ve keder ve berzahta azap ve zarar ve ahirette cehennem ve sakar belasını çeker.”*

Bediüzzaman Hazretleri, nefsi Hz. Yunus’u (AS) yutan balığa teşbih ederek şöyle buyurur: *“Bizim heva-yı nefsimiz, hutumuzdur; hayat-ı ebediyemizi sıkıp mahvına çalışıyor. Bu hut onun hutundan bin derece daha muzırdır. Çünkü; onun hutu yüz senelik bir hayatı mahveder. Bizim hutumuz ise, yüz milyon seneler hayatın mahvına çalışıyor.”*⁹

Hazret-i Peygamber (a.s.m) bir hadis-i şeriflerinde, *“Düşmanlarınızla mücadele ettiğiniz gibi, nefsinizle de mücadele edin”* buyurmuş ve *“Nefsini ıslaha gayret eden bir kemsenin mücahid olduğunu haber vermişlerdir.”*

Sahabe-i Kiramdan Ebuzer-i Gıfari Hazretleri: *“Ya Resulallah amellerin en efdali nedir? diye sordukların da Peygamber Efendimiz (a.s.m) şöyle buyurmuşlardır:*

“Amellerin en efdali evvele Cenab-ı Hakk’ın Vahdaniyetine ve ulviyetine iman etmek, sonra da Allah namına cihat etmektir.”

Evet, insanın en büyük düşmanı kendi nefsidir. Zira o terbiye edilmezse kötülüklerin menbaı, isyanların amiri ve bütün fenalıkların kumandanı olur. Nefis, hakkı batıl, batılı hak gösteren hilekar bir düşmandır. Nefis, daima iyiliği kendinden bilip, fahr ve ucbe girer; kusur ve noksanlarını kabul etmez. İnsanı günah ve isyana zorlamaktan asla yorulmaz ve usanmaz. Bu hakikatı Bediüzzaman Hazretleri şöyle ifade eder:

“Nefs, kendini serbest ve müstakil ve bizzât mevcud bilir. Ondan bir nevi rububiyet dava eder. Mabuduna karşı adavetkârane bir isyanı taşır.” [10](#) Bu bakımdan insan, en büyük cihad olan nefis ile mücadelesi sayesinde terakki eder ve meleklerden üstün olur. Böylece gerçek mücahitler sınıfına dahil olur.

Eğer insan, nefisine mağlup olursa, o zaman hayvandan daha aşağıya düşer. Zira insan, bu nefis sayesinde ebedi hayatı kazanma ve kaybetme imtihanına tâbi tutulmuştur.

Nefs-i emmare, şiddet ve ısrarla hep kötülükleri emreden bir duygu ve histir. İnsanı kötü ve zararlı şeylere zorladığı için, bu ismi almıştır.

Nefs-i emmare hep kötülükleri ve bayağı şeyleri ister; insanın izzetine değil, zilletine taliptir, kimsenin emri altına girmeyip, daima emretmek ister. Nefs-i emmare bütün kötülüklerin menbaıdır.

Bundanda anlaşılıyor ki, insanın en büyük düşmanı nefsidir. İnsan, bu düşmanına karşı daima uyanık olmalıdır. Çünkü “Su uyur, düşman uyumaz.” sözü nefis için kullanılmıştır.

Nitekim Hazret-i Yusuf (as.) gibi ulu-l azim bir peygamber bile, nefisinden şikayet ederek şöyle burmuştur: *“Doğrusu ben nefsimi temize çıkarmam. Rabbimin merhamet edip korudukları hariç, nefis daima fenalığı ister ve kötülüğü emreder.”* [11](#)

Evliya-i izam hazretleri, ömürleri boyunca nefisleriyle aslanlar gibi mücadele etmişlerdir. Evet, nefis-i emmarenin zarar ve tehlikesinden kurtulmanın yegane çaresi Allah'tan korkup, O'nun emirlerini yapıp, yasaklarından sakınmak ve kendisinde; *“Yalnız kusuru ve naksı ve aczi ve fakrı görüp; bütün mehasin ve kemalâtını, Fâtır-ı Zülcelal tarafından ona ihsan edilmiş nimetler olduğunu anlayıp, fahr yerinde şükür ve temeddüh yerinde hamdetmek”* [12](#) ve takva dairesinde yaşamaktır. Zira, nefisle cihadın en kısa yolu takvadır. Hazret-i Ömer (ra.) Efendimiz Sa'd bin Ebi Vakkas'a yazmış olduğu bir mektubunda *“Zaferin ekvası (kuvvetlisi) takvadır.”* buyurmuştur.

Evet, takva silahıyla mücehhez olan bir insan, nefisine - biiznillah - galip gelir. İnsan, nefisini aklın ve dinin güzel düsturları olan; ilim, irfan ve fazilet ile terbiye ettiği takdirde, şerre değil hayra, çirkine değil günele yönelir. Allah'ın rızasını kazanmak

için her türlü meşakkate karşı dayanır. Yani nefs-i emmarenin şiddet ve zararından bir derece kurtulup, nefs-i levvame makamına terakki eder. O zaman hem ubudiyet hem de ahlâkta mertebe mertebe yükselir.

Ebu Bekr Tamistani diyor ki; “Nefse uymaktan kurtulmak, dünya nimetlerinin en büyüğüdür. Çünkü nefis, Allah ile kul arasındaki perdelerin en büyüğüdür.”

Sehl bin Abdullah Tüsteri de; “İbadetlerin en kıymetlisi nefesine uymamaktır.” demiştir.

Peygamber Efendimiz (asm.) bir hadis-i şeriflerinde *“İnsanı felakete sürükleyen üç şeydir: hasislik, nefse uymak ve kendini beğenmektir.”* buyurdu. Diğer bir hadislerinde *“Ümmetimin iki kötü huya yakalanmasında çok korkuyorum. Bunlar nefse uymak ve ölümü unutup dünyanın arkasından koşmaktır.”* buyurdular.

Başka bir hadis-i şeriflerinde *“Aklın alameti, nefse galip ve hakim olmak ve ölmeden evvel ebedi hayata lazım olanları hazırlamaktır. Ahmaklığın alameti nefse uyup, Allah'tan af ve merhamet beklemektir.”* buyurdu.

Evet, bütün fitne ve fesatların dalalet ve sefahatlerin temeli ve esası nefs-i emareye tabi olmaktır. Onun tabiatında kötülöklere ve isyanlara meyil vardır. Ruhları asabiyet ve azap içinde bırakır. İnsanı günaha ve isyana mübtela ede ede Allah korusun tâ küfre kadar götürür. İnsanı zalim, cahil ve mağrur eder ve onu rububiyet dava edecek kadar alçaltır, zelil ve rezil eder.

Bu bakımdan nefisle cihad, büyük cihattır. Çünkü, nefs-i emmare, insana diğer düşmanlardan daha yakın, şerri, diğerlerinden daha büyüktür. O terbiye edilmedikçe yahut esir edilmedikçe şerrinden kurtulmak mümkün değildir.

Dipnotlar:

[1](#) Saff Suresi 61/ 11

[2](#) Maide Suresi 5/35

[3](#) Bakara Suresi 2/218

[4](#) Nahl Suresi 16/125

[5](#) Nisa Suresi; 4/128

[6](#) Enfal Suresi 8 / 60

[7](#) Divan-ı Harb-i Örfî

[8](#) Divan-ı Harb-i Örfî

[9](#) Lemalar

[10](#) Sözlere

[11](#) Yusuf Suresi, 12/ 53.

[12](#) Sözlere